

Hoe MEDIA bent u?

Nu onderwijs zo afhankelijk wordt van de pc en het web, groeit de aandacht voor goed mediagebruik. Voor de mogelijkheden en voor de risico's van dat gebruik.

'Mensen denken vaak dat ze informatievaardig zijn", zegt Dineke Koch, mediathecaris en ict-coördinator bij Helicon Opleidingen in Velp. "Dat kan een valkuil zijn.

Je vindt op internet altijd wel iets, maar hoe geschikt en betrouwbaar is het?"

Hoe beoordeel je de waarde van alles wat je tegenkomt? Die vraag wordt dringender. Er is immers een exponentieel groeiende hoeveelheid informatie op het web. "Een overkill", zegt Jan Dirx, docent wiskunde, statistiek en natuurkunde van Stoas Hogeschool Den Bosch. Internet ontwikkelt zich tegelijkertijd van interactief medium met *social media* naar een medium dat toepassingen koppelt (Web 3.0).

Docenten hinken erachteraan als ze niet oppassen. Niet alleen omdat ze de invloed niet overzien van de virtuele wereld waarin zij en hun leerlingen zich storten, met privé-gegevens en persoonlijke commentaren die niet eenvoudig gewist kunnen worden – de negatieve kant; maar ook omdat ze geen idee hebben van alle mogelijkheden die het internet biedt – de positieve kant.

Bewust zijn

Informatievaardigheden, of met andere woorden: zoeken, vinden, beoordelen, selecteren en verwerken van de informatie die je bijvoorbeeld via internet kunt vinden, zijn onderdeel van mediawijsheid. Actueel sinds onderwijsminister Plasterk in 2008 publiekelijk op mediawijsheid aandrong. Zijn boodschap was: internet biedt veel mogelijkheden, maar er zijn ook gevaren. Hoe betrouwbaar is informatie? En hoe stel je je op in onze 'fundamenteel gemedialiseerde wereld'?

Onderwijs wil leerlingen bewust maken: mediawijs. Wikipedia is geen wetenschap. Google is slechts één manier om informatie te zoeken. Internet is een publieke ruimte. De scheldwoorden die je vandaag op het web zet, staan er over tien jaar nog. En er is ook nog zo iets als auteursrecht. Dat soort zaken. Bewust zijn gaat dan niet alleen over informatievaardigheden, maar bijvoorbeeld ook over gebruik van sociale netwerken en gedrag op het web.

Achterdocht

De betrouwbaarheid van de media – internet of niet – is vaak lastig te beoordelen, erkent docent Dirx. "Kijk naar de zure regen, een item in de jaren 90. De voorspelling was dat bomen kapot zouden gaan, maar je ziet nergens afgestorven bossen. Klopt dat wel? Eén beeld kan zoveel oproepen, maar is het wel terecht? Al Gore met bepaalde statistieken. Wat moet je geloven?"

De moslimgevangene achter prikkeldraad in de Balkanoorlog, de zegeningen van Natuurlijk Leren, de verdachtmaking van Lucia de Berk en onlangs de gevaren van de aswolk. Ook dat hoort bij mediawijsheid. Wie brengt die beelden naar buiten en wat zijn de belangen? Dat zijn de eerste vragen die moeten opkomen. Niet eenvoudig: hoe lees je de krant, hoe kijk je naar tv, wat geloof je op internet?

TEKST

ton van den born

FOTOGRAFIE

studio André

ruigrok en ton van den born

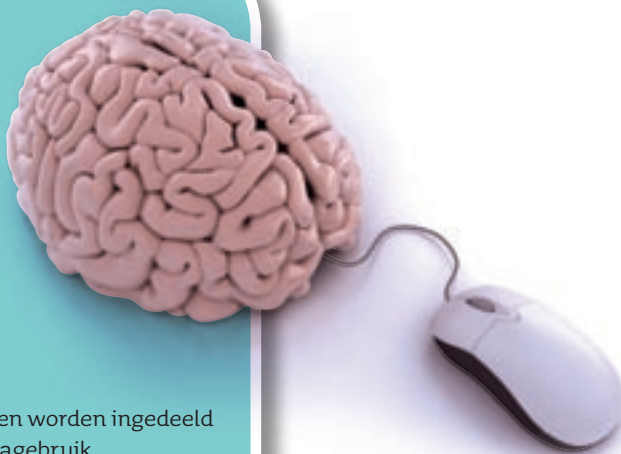
WIJS

Wat is mediawijsheid?

- ▶ Mediawijsheid staat voor 'het geheel van kennis, vaardigheden en mentaliteit waarmee burgers zich bewust, kritisch en actief kunnen bewegen in een complexe, veranderlijke en fundamenteel gemedialiseerde wereld' (definitie Raad voor Cultuur)
- ▶ 'Het gaat erom in staat te zijn oude media (tv, radio, pers) en nieuwe media (internettoepassingen, sms) te gebruiken en een gezonde mentaliteit ten opzichte van deze media te hebben, bewust van de mogelijkheden en van de context van informatie.'
- ▶ De vaardigheden met betrekking tot nieuwe media kunnen worden ingedeeld in ict-vaardigheden, informatievaardigheden en veilig mediagebruik.

(BRON: [HTTP://MEDIAWIJS.KENNISNET.NL](http://mediawijs.kennisnet.nl))

Jeroen Boschma en Inez Groen, auteurs van het boek 'Generatie Einstein', hebben alle vertrouwen in de generatie waar ze over schrijven. 'Onze grootmoeders geloofden nog alles wat er werd gezegd op tv; de huidige generatie gelooft niets meer.' Kennis is tijdelijk en waarheid is relatief: jouw waarheid is anders dan de mijne. Volgens Boschma en Groen benaderen jongeren de media met voldoende achterdocht.

Hyves-vrienden

De Stoas-Hogeschoolstudenten die met de laptop onder de arm naar school komen, zijn van een andere generatie dan de meeste docenten. Als je bij die leeftijdsgroep met een nieuwe gadget aankomt, moet deze werken na een of twee klikken. Aldus Dirx, die een medewerker van Kennisnet citeert. "Een handleiding hoeft je er

niet bij te leveren, want die lezen ze niet. Maar ze pikken het snel op en ze zijn verder dan wij."

Het generatieverschil is onmiskenbaar. Boschma en Groen schrijven: 'Voor ouderen is internet vooral een gigantische elektronische bibliotheek met informatie, jongeren zien het allereerst als medium voor interactie en communicatie.' Ouderen ervaren een informatie-overload, vervolgen ze, maar bij jongeren is dat helemaal geen punt. Het is voor hen eerder een sociaal medium dan een leermiddel. Het biedt de mogelijkheid om 24 uur per dag met leeftijdgenoten in contact te zijn. Gedachten, gevoelens, ervaringen en voorkeuren delen. En je kunt ook nog iemand genadeloos te kakken zetten terwijl je zelf, voorlopig, buiten schot blijft. Chatten, jezelf profileren, gezien en gezien worden. Het draait voor hen ook vooral om (virtuele)

identiteit, de zoektocht daarnaar en de erkenning ervan. 'Ik heb 200 hyves-vrienden, dus ik ben.'

Leerlingen

Terug naar het onderwijs. Het ligt voor de hand dat onderwijs- en openbare bibliotheken inspringen op mediawijsheid: het gaat immers om mediagebruik dat zij vaak faciliteren. Ook het Ontwikkelcentrum heeft materiaal gemaakt om leerlingen te helpen met navigeren in de digitale wereld. De leereenheid 'Zoeken, vinden en beoordelen van informatie' is volgens Hester Wobben, projectmanager, vooral bedoeld als bewustwording over mogelijkheden en risico's.

Maar de leereenheid wijst ook heel gericht op de Educatieve Contentcatalogus (ECC) van het Ontwikkelcentrum. Zoek je betrouwbare informatie op internet? Dan is het volgens het Ontwikkelcentrum 'niet handig' om de ECC, 'een soort groene Google', over te slaan. In die ECC kan elke onderwijsinstelling die een contract heeft afgesloten met het Ontwikkelcentrum, lesmateriaal vinden. De ECC werkt echter niet optimaal, vindt Bert Plaat, ict-coördinator bij AOC Friesland. De bereikbaarheid is moeilijk en de zoekmachine levert niet altijd het gewenste materiaal. Maar, zegt hij, het zoeken wordt beter.

Docenten

De leereenheid van het Ontwikkelcentrum is bedoeld voor leerlingen; de bibliotheek van Wageningen UR biedt cursussen aan voor docenten. Die gaan over openbare informatiebronnen die het leerproces in het groen onderwijs kunnen ondersteunen. Medewerkers verzorgen workshops en er is een cursus (<http://infovaardig.pbworks.com>), een e-module speciaal voor docenten in het groen onderwijs.

Jan Dirx heeft met achttien collega's van de Stoas Hogeschool Den Bosch de workshop gevolgd. "Ik ben redelijk handig met internet, maar op sommige onderde-

Informatievaardigheden, ict-vaardigheden en veilig mediagebruik horen bij mediawijsheid

Dossier mediawijsheid

Op www.groenonderwijs.nl vindt u een 'groeiend' dossier over mediawijsheid. Met hoe u een internetadres kunt 'lezen', de ontwikkeling naar Web 3.0 en links naar bijvoorbeeld de e-module van de bibliotheek van Wageningen UR. Zie de rubriek Lezersservice voor een training Mediawijsheid.

ker bij Wageningen UR in het Forumgebouw. Artik+ ontsluit boeken, vakbladen, artikelen. Er kwamen cursussen in samenwerking met docenten die opmerkten: Heel mooi al dat materiaal in Wageningen, maar we hebben geen tijd om te zoeken en we weten ook niet hoe.

De e-learning module is weliswaar bedoeld voor docenten – hoe moet je zoeken, welke bronnen zijn er en hoe beoordeel je de zoekresultaten – maar, suggereert Van Zeist, misschien is het ook wel iets voor de hoogste klassen van het mbo. “We verzorgen op de universiteit al jaren onderwijs in informatievaardigheden aan studenten.”

Informatievaardig zijn betekent volgens de site van de bibliotheek van Wageningen UR ook dat de docent of student goed bronnen kan citeren en plagiaat weet te vermijden, dat hij op de hoogte blijft van nieuwe publicaties op zijn vakgebied, bijvoorbeeld via attenderingsdiensten, en dat hij iets begrijpt van publiceren en copyright.

Structureel

De aandacht voor mediawijsheid groeit, maar heeft in het mbo meestal nog geen structurele plaats in het onderwijs. Helicon Opleidingen in Velp is dit jaar gestart met informatievaardigheden in een aantal nieuwe opleidingen. “Als onderdeel van het vak communicatie”, zegt Koch. “We moeten nog kijken hoe we dat verder vorm gaan geven.” En bij AOC Friesland bijvoorbeeld is mediawijsheid een onderdeel van pc-vaardigheid.

De noodzaak van mediawijsheid wordt in elk geval onderschreven. Ook op de Stoas Hogeschool, zegt Dirx. Maar ‘hoe’ is een andere vraag. “Misschien moeten er competenties worden geformuleerd”, erkent Koch.

Jan Dirx, Stoas Hogeschool:
“Ik denk dat het behoorlijk tegenvalt met de mediawijsheid van docenten”

len, bijvoorbeeld video, schiet ik tekort. In het algemeen denk ik dat het behoorlijk tegenvalt met de mediawijsheid van docenten.”

Informatievaardig

Informatievaardig in (groen) onderwijs houdt allereerst in dat de docent weet welke specifieke bronnen en mogelijkheden er zijn. Artik+, Groenkennisnet, de ECC en zoekmachines zoals Davindi of platforms zoals marktplaatsmbo.nl en het eind 2009 gelanceerde wikiwijs.nl. Wat maakt dat de docent die gebruikt of negeert?

Bekendheid, tijd, gebruiksvriendelijkheid en vooral: heb ik het wel nodig? Wat levert het op? “Ik attendeer mensen hier op Artik+,” zegt Dineke Koch. “Ik ben ook heel blij met de e-module van de Wageningse bibliotheek. Ik probeer er bekendheid aan te geven binnen heel Helicon.”

Artik+ is opgezet met en voor docenten in het groen onderwijs, vertelt Corrie van Zeist, bibliotheekmedewer-